

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

**ha- To'eh be-darke ha-hayim, o', Toldot Yosef ha-yatom
me-'ir Madmenah**

Smolensqin, Pereš Ben-Mošë

השמ ןב ץרפ, ןיקסנעלאמס

Ṽin, 629 [1868 oder 1869]

טו

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10010

לא שעה לדברי ויצא החוצה. ואחרי רגעים אחדים שב ויביא כידו מרק עם בשר תרנגולת, ואני אכלתי בתאות נפש וכרגע נפלה שנה על עיני ואישן.

טו

ביום השני כאשר בא הרופא ויבקרני אמר כי המחלה סרה מעלי ובעוד ימים אחדים אשוב לאיתיני. לשמחת לב גדעון לא היה קצה בשמעו כואת וישב אתי כמעט כל היום ההוא. אני שאלתי אותו עוד הפעם מה קרה אותי כי לא זכרתי עד מה והוא ענני: עתה אוכל להשמיעך ככל אשר תבקש, אחרי אשר סרה מעליך המחלה; ביום אשר שבת מבית הזקן הציתה הקדחת אשר בדמי עורקיך ותהיה כמשוגע; עיניך ראו זרות, לשונך דברה תהפוכות ותעשה מעשים זרים. כלילה בעת אשר כל בני הישיבה נמו שנתם העלית נרות רבות וקראת פעמים רבות: לילית לילית! וכאשר הפצתי להשכיבך על משכבך הכיתני לחי בקראך בקול: לילית סורי ממני! וזאת היא המכה אשר ראית על מצחי. כל הנערים דמו כי הפית בשגעון וייראו מפניך והרופא אשר בא ביום השני לראותך אמר כי מחלת הקדחת היא ולא מחלת שגעון אך לא האמין, כי תקום מחליך זה. — בשמעי דבריו זכרתי לאט לאט את המחזות אשר ראו עיני כלילה ההוא ואת דברי הזקן ואת עצב אל לבי מאד על כי נחליתי ולא יכולתי עוד לבוא אל ביתו ללמד את הילדה ואשאלהו אם לקחה אזנו דבר מה אודות הזקן והנערה.

— הזקן בא הנה שתי פעמים לדרוש בשלומך — ענני — והוא הגיד לי כי הנערה הלכה את אמה, אשר באה הנה לשיש ביום הולדת אותה, לראות את פני אביה אשר לא ראתה זה כשנה תמימה אך היא תשוב הנה בעוד ירח ימים —
— ומה שלום המורה? האם שב לאיתנו? — דאגה נוראה כענן כבד כסתה את פניו בשמעו את שאלתי ויחריש ולא ענני דבר.
— האם מת המורה? — שאלתי בראותי כי לא יענני.
— הוא חי — ענני בכבודות אך . . .
— אך מה היה לו? מדוע לא תענני דברים נכוחים? —
— אני אירא מאוד להשמיעך דבר רע פן תתקצף ויבולע לך, כי עודך חולה ולא אחפין להפריע מנוחת לבך. שוב בראשונך לאיתנך ואז אשמיעך את החדשות אשר נעשו אתי —
— אל יפול לבך עלי, כי שבת לאיתני ואוכל לשמוע את דבריך —
— ובכל זאת חכה לי ימים אחדים —
— הלא בזה תפריע מנוחתי הרבה יתר, כי לבני יעמיק מחשבות למצוא פשר דבר וטוב טוב לך להשמיעני ואדע —
— הבה ואשמיעך, אך אמץ רוחך לכל תתקצף, דע כי אני לא אסתפח עוד בהישיבה —
— אתה עוזבת את הישיבה? — קראתי בתמהון — ואותי השכנת מחשוב מחשבות כאלה, ומה זה היה לך, הלא תאהב ותכבד את המורה? —
התועה בדרכי החיים

— אני לא עובתי את הישיבה רק גרשתי ממנה —
— אתה גרשת מהישיבה?! — שאלתי ואפקח עיני ופתחתי פי כמו שמעתי
דבר אשר לא יאומן כי יספר — ומי ערב לבו לעשות כדבר הזה, ומה עול
פעלת? —

— הסכת ושמע במנוחה ואספר לך כמו . המורה חלה את חליו כאשר
ידעת ואז בא רוב המשגיח וימלא מקומו ותחי עת צרה לכלנו, כי הוא ישנא
בלבו את כל הנערים תכלית שנאה, אך אני הייתי מאז כעשן באפו כי האיש
הזה יאמין אמונה אומן כי אין חלק ונחלה באלחי ישראל לאיש אשר ילמוד
שפה זרה כאשר השמעתך כבר במרם חלית, ובכל עת הייתי לשכים בעיניו אך
נפלא ממנו עד כה לעשות לי רעה, כי המורה היה עלי סתרה. אולם אחרי אשר
לקח את רסן הממשלה בידו בקש עלי תנאות למצוא לי עון אשר חטא, וזאת
לא נכחד ממני, ועל כן גמרתי אומר לבלתי קחת תורה מפיו, כאשר עשו רבים
מהנערים הנדולים בצדק, כי לב האיש הזה צפון משכל ולא ידע אף החצי
מאשר נדע אנחנו, וגם ראשי העדה ידעו זאת ועל כן לא האיצו כנו להקשיב
לקחו, אך בקרכו בערה הנקמה כאש תופת על כי הכלמנו אותו ולוא היה לאל
ידו כי אז הכה אותנו כלנו חרם פעם אחת . אך מאשר כי קצרה ידו מעשות
זאת חרש מזמות און למצוא לנו עון, ואנחנו ידענו זאת ונהגה בשום לב וכל
עמלו היה לריק, ביום החמישי לחלותך אחרתי שבת בבית החולים, כי הוקן היה
פה ונדבר יחדיו ובשובי אל הישיבה ננש אלי כדוב אורב וילמוש עיניו לי בזעם
ויתן עלי בקול פחדים: הגד בליעל! איכה תעז מצח להתהלך לשוח ולעזוב את
הישיבה כיום תמים? הלמען זאת ינתן לך ערך מחיתך למען תשאף רוח ולמען
תתהלך ברחובות מכלי שאול את פי איש? השמיעני כרגע, איפו היית? לבי יאמר
לי כי את בחורים פריצים התהלכת ותעקש דרכיך . . . איפו היית? —

— אני החרשתי, שמעתי חרפתי ולא עניתיו דבר, כי לא חפצתי לתת לו
ידים להרב כעשו עמדי, והוא הוסיף לקרוא בקול זעם: הן תחריש ותרום, אות
הוא כי נחמסו עקביך, נגלה עונך בקהל, ואתה אמרת בלבבך: אין רואני, אך
עתה תדע כי משגיח אני ואפקוד עליך את עונך —
— עוני לא נגלה בקהל כי לא חטאתי ולא העקשתי דרכי כי הלכתי
בדרך טוב ועשיתי הצדק והיושר — עניתו במנוחה .

— אתה עשית הצדק והיושר! — קרא בקול שחוק מרגזי לב — האתה
תתיצב על דרך טוב? את מי תגיד מלים? אתה האפיקורוס המכחש באלהי
ישראל אתה תעשה הטוב! מה עז מצחך להשמיע דברים כאלה באוני! אך לא
בער אנכי מאיש ואני אנה יוכלוך רגליך ולשוא תתכחש כי פניך יעידו כן
זדון לבך —

— אם יעידו פני בי או אין, ואת לא אדע, אך מעשי יעידו בי כי עשיתי
הצדק והיושר — עניתו עוד הפעם במנוחה אף כי דמי לכבי רתחו כסיר. מנוחתי
היתה כשמן לאש להגדיל מדורת עברתו ויתקצף וירקע כרגליו כמשתגע מרוב
קצפו ויקרא בעזוז אפו: השמיעני כרגע איפו היית? ואם אין . . .

— בבית החולים הייתי לבקר את יוסף האשדותי החולה — דברי הביאוהו במבוכה כי ראה כי עתה אין לו כל תקוה לפקוד עלי אפו ויחריש רגעים מעטים, אחרי כן התעורר ויקרא: ואיך ערב לבך לעזוב את הישיבה מבלי שאל את פי? —

— אני שאלתי את פי ראש העדה והמורה והמה נתנו לי הרשיון לצאת בכל עת אשר אחפוץ מבלי שאל את פי איש — הוא נשך שפתו בקצף עד שפך דם ויקרא: אבל בעת הזאת אני הנני המורה ועליך לשאל את פי! —
— ראש העדה אמר לי לבל אשאל את פי איש — עניתו כמנצח, כי ידעתי כי אין לאל ידו לשנות אחרי צו ראש העדה — אכן עתה כאשר אשמע מפיך כי דברי ראש העדה כאין נחשבו ועלי לשאל את פיך, אשמע בקולך ואניד זאת לראש העדה —

— אני לא אוסיף דבר עם עצב נבזה כמוך, אך אשאל את פי הראש אם נכונה בפיך? לא אאמין לדבריך כי מאת ראש העדה היתה שומה כי תצא ותבוא כאשר עם לבבך — ובכלותו דבריו הלך לו בחרי אף, ואני ישכתי על מקומי ואקח לי את ספר ישעיהו עם התרגום האשכנזי כאשר אעשה בכל יום לפנות ערב. פתחתי את הספר ואקרא: קרא בגרון אל תחשוך. . . ואותי יום יום ידרשון ודעת דרכי יחפצון כגוי אשר צדקה עשה ומשפט אלהיו לא עזב — — —
דבריך אלהים אשר דברת בחזון לנביאך חיים ונאמנים לעד לעולם! כעיניך אשר תראינה מראש מקדמי ארץ עד תכלית אור עם חשך, כן דבריך ישמעו משפט גוי ואדם יחד מדורות עולמים עד דור אחרון. אך בס נמצא צדקות ועו, אך המה יקראו לשבויים דרור! דרור וחפש ישמיעו, יפתחו מוסרות התבל והרצבות בני איש, ישירים יראום — ואורם ישמח, רשעים — והמנו וימלו כראש שבולת! כמעשיך הררי עד ותהום רבה, כן מדברותיך עד יקומו! רוחך יחינו בעת צרה, עת נלכד בחכי אויב ומתנקם, כי ירוממנו על ונשחק להתבל ופגיעה חזיונותיך ישאונו על כפים מעל לאדמות אשר תצמחנה עמל ואון, יעודרו רוחנו לכל נאמר נאיש מעקת צרים בהראותם לנו דורות קדם ונראה כי גם המה לכני אדם רשעתם וצדקתם, גם אז הכתיר הרשע את הצדיק כהנחש את השושנה, גם אז פרשו זדונים רשתם על יד מעגל המתהלך את אלהים והוא לא עזב את הסידיו. בני איש יסיגו גבול, יגולו מחלק הישרים ויהי למלא במנם ואלהים יפתח לצדיקיו שערי שמים וישביע נפשם צחצחות אשר תקצר יד עול לחמום מהם! וגם עתה שערי השמים פתוחים לאיש אשר בני האדם גררו דרכיו ועו נתיבותיו. גם אני אתהלך בקרב צרה, אנוור מכעס אויב, רגלי תתע עלי אורח על מעקשים וחתחתים, עיני תחדור בערפלי העתיד לבחר דרך — וחשך ישופה, אכן מדי תשוב ותכיש לאחור לדורות ראשונים אשר כמו חיים יתיצבו לפניה — ואור שבעת הימים יאיר לה. אראה דבריך ומרחוק אור נראה לי, רחוק רחוק האור! רחוק מכל מקום וגבול, רחוק מכל קץ ותכלית, רחוק מעיני אך קרוב בכליותי — ברגע אחד אדא אעוף ואקרב אליו, על כנפי סרעפי ארומם אנשא ואבוא אל גבולו במקום יפיץ קוי נגהו ומגנה נגדו ינוסו חשך ואפלה, במקום

אין מות, חשך וצרה רק חיים אור וחפש, במקום אין חליפות וצבא ואין מקרה ותמורה. . . על אדמת עפר יוחלו הרמשים ההולכים על שתי רגלים ויראו ויִרְאוּ עמל, ישבעו וישביעו צרה, יחלפו ימירו ילחמו יצורו יקרבו ירחיקו, ישנו פניהם, ימירו לבושיהם, יסבבו את נפשם ונפש רעיהם בכחש ויאמרו מצאנו חכמה ויתנו לכם כלב אלהים. הו! המה ישימו מסוה על פעל פעל יהומעשי ידיו אשר יצר למען אחד באחד יִדְבְקוּ, כי תאות נפש אלה הרמשים לה פרד, אכן שם במעון הרוחות אין מלחמה ואיבה, אין חלוקה ותמורה, במרחבי מרום לא יצר המקום, ושם אחוה חוות הכל, הוות אחת אראה — היוצר ויצוריו! אז אדע כי לא חלק נפרד רק יוצר ויצור הנני גם אני, כרסים מים בים, כאש נחלת בלהבת שלהבת כן הנני בכריאה כלה, ואז אדע ואבין מה רב אישירכם אתם בני עליון עת תנשאו במרכבת אש וסוסי אש הישמיטה ולא תוסיפו לראות את פני האדמה אשר יגון כחציר יכסה פניה ואשר תספה פיה לכלוע דמעות עשוקים והם הללים כרסיסי טל, וגם נפשי תמלא ניל, כי דבריכם חווי מחוה שדי יקחו גם אותנו, תולעים, אל גבולכם ומדי אדבר בדבריכם תבוא שמחת עולם בלבי, אז אדע ואחיש כי גם כי אוה הרוח לשבת, כי אבין אל פעולותיכם ואבין ערככם. . .

— אני לא אכירך עוד כי כפעם הראשונה אישמע מפיך כדברים האלה — קראתי משתומם אחרי התכוננתי זמן כביר בפניו אשר היו לפני להבים כדברו וגם אחרי אשר כלה את דבריו הפיצו עיניו אור יקרות כפני הרקיע אחרי כי בא השמש ויִרְאוּ כי רוחו ירחף עוד על תהום עשתנות נעלים, ואך לאט לאט התעורר כמו מתרדטה ויביט כי כמאור פנים ושחוק קל עבר על שפתיו ויאמר כמדבר לנפשו: כה הגה אז רוחי וכרגע שכחתי תכל ומלואה, אך לא לעולם אשר! —
— אבל מה זה היה לך כי נהפכת פתאום לאיש אחר? — שאלתיו שנית בראותי כי לא שעה אל שאלתי הראשונה.

— גם אני לא ידעתי עד הגה את כחי, אמנם עתה הִרְאִיתִי לדעת כי שאר רוח לי, כי רק עתה החלתי לבוא עד תכלית דברי החזוים —
— בעיני לא יפלא הדבר כי תרבה הנות יומם ולילה ועל כן תרבה חכמה —
— לא אחי, לא זאת אשר תמצא לנו מרוב הגיון תקרא חכמה רק דעת והחכמה תנתן לנו ממרומים ביום נצא מרחם לאור באור החיים, אני ראיתי רבים אשר הגו כל ימי חייהם יומם ולילה ויתברכו בלבכם לאמר: מצאנו חכמה וגם בעיני רואיהם כחכמים נחשבו והמה לא ידעו איזה מקומה, כי רק את אשר ראו בעיניהם ואשר קראו מעל ספרים ידעו וקצר כח לכם לברוא חדשות, להצטיח מחשבות חדשות נעלות, רק איש הרוח יראה קצות דרכי החכמה, ואלה אשר לא עליהם ינוח הרוח לא יראו אורה כאשר לא יבינו ערך בחיריה, המה יעריצו יקדישו וירוממו תחת לשונם הין ערך החכמה והחכמים וערך הנערץ והנקדש והמרום נעלם מעיניהם, אכרים, עבדי מושלים, לא יבינו רוב גדולת המלך, כי כמותו ככל האדונים בעיניהם, המה יכופו כאנמון ראשם לפני כל גדול מהם, ואדוניהם וגם עבדי אדוניהם אשר עז בידם לצות עליהם במסגוע כמלכים

ורונוי ארץ בעיניהם, אך לא כן השרים הגדולים אשר ימשלו על אדם רב וידעו כנפשם כי גבוהים המה גם על שרים רבים, ובכל זאת כענדים יחשבו בעיני המלך, המה יבינו גדלו, כן היא הדעת את ערך החכמה ויודעיה, בעיני האיש אשר לא רוח לו יחשב כל הונה ומדבר בדברי חכמה כחכם לב ולא נכר איש המעלה לפני האיש אשר ידע אך קרוא ספר, אך האיש אשר שאר רוח לו ויתנשא גם הוא — ואם גם לעתים רחוקות — על כנפיו, הוא יבין אל פעולות איש הרוח כדמותו פעולות ידיו הקטנות אל פעולותיו הגדולות, רוחו אשר לא יתרוטם אל רוחו הנעלה ויראה כי אף אם רם הוא על רב אדם אך שפל הוא נגד האדם הגדול, ואז ידע ערכו וערך החכמה, ועל כן לא נבוא עד תכלית היוצר יען כי אין לאל ידינו לבוא עד תכלית יצוריו ולעשות כמתכונתם, ולכן נעריצהו נקדישהו איש איש כרוח מבינתו ולא נדעהו, רק השרידים אנשי הרוח אשר מכמץ אמם קרא אותם קורא הדורות לקרוא בשמו ויכרא להם ניב שפתים ומסתרי משמרי העולם נתן בלכם למען אשר ימצאו את מעשהו מראש ועד סוף, רק המה יתנשאו על כנפי יה לראות קצות דרכיו ושמן ממפעלי ידיו ובדמותם דמות יערכו ליוצרים השם משמרם וחקות עולם להם. אכן גם אלה בחיורייה החוים חזות הכל איש מרעהו יפרדו, ולא כראות האחד יחזה רעהו, כי ככה לבח היילים יגברו אלה על אלה וכרבות כח לבם כן גבהו מחשבותיהם וכן יתנשאו ועיניהם למרחוק תצפינה, ועל כן לא בשפה אחת ודברים אחרים יביעו כבוד אלהים; רוח האחד ישתומם בתוכו בראותו לח משרתיו עושי רצונו והוא ככן כפר אשר יראה את המלך כגאון הדרו אשר יתפלא עד רוב התכונה; על הסוסים האבירים הרתומים להמרכבה המצופה זהב, על מעמד העבדים והדר לבושיהם ויקרא; מה גדול כבוד המלך אשר כל אלה לו! והשני יראה ככן עיר הבירה אשר הסבין לראות עושר וכבוד, הוא לא אל העוטרים את המלך ישים לבו רק אותו ביסוף תחוינה עיניו וישמיענו מה רב לחו להחיות ההמון הרב, כי כל אלה כאפס נחשבו אם יסיר פניו מהם, רק רוחו יקבצם, לחו יעמידם, בידיו יעשו, בעיניו יראו ובפיו ידברו, וכיצוריו הנה הנם, הוא והמה גם יחד אחד המה, אחד גדול בלי תכלית, אחד אשר הוא הכל והכל אשר אחד הוא! . . .

— נשגבים ממני דבריך —

— גם אני ידעתי כי לא תבין עתה את כל דברי ובכל זאת אשמיעך כזאת, כי דברי חכמה יכו שרשיהם על תלמי לבב השומע ויעשו במחשך מעשיהם, כהזרע במעבה האדמה, ערי יוציאו ציץ ויעשו פרי תכונה וברכות הימים יתפלא האיש ויאמר: ממרום בא פתאום רוח כי, אמנם אלה המה דברי החכמה אשר שמעה אזנו ולא הבין, או לא שם לבו אליהם, המה יצאו ממחבואם ויתיצבו לפניו, וגם אני אלקט עתה דברי פי ידידיה מורי ודן רעי, אשר זרעו על תלמי לכבי —
— אמנם הלא כבר ימים על שנה ראו עיניך את מוריך ואזניך הקשיבו דבריהם ובכל זאת לא הרבית עד עתה שיה, וכעת נהפכת לאיש אחר וחזיונותיך אלה חדשים מקרוב באו, וגם מפי דן לא שמעתי כאלה —

— אמנם כן הוא היטבת לראות כי חדשות צמחו עתה בלבי; עשתנות אשר לא שערתי וניב שפתים אשר לא פללתי מעודי כי יבואו לי באו כתומם אלי, אכן המה לא באו אלי רק בקרבי היו ולא ידעתי את אשר אתי, ועתה עורר אותם המקרה ממקומם ויקומו ויתצבו לפני, וימלאו כל בתי נפשי עדי הציקתני רוח בטני להביע רגשותי לאחזן שומעת, כי כאש עצור בעצמותי היו, אך על מי אדבר בלעדיך? האם אל בני הישיבה? הלא כמשגע ממראה עיניו אחיה בעיניהם, ואם אל הזקן ידידיה? הלא משאתו אנהל ולא אעצור לה להביע מחשבותי באומר ודברים לו, אשר מחשבותיו מרומים תשכונה ומחשבותי אני כחניוני ילד יהיו בעיניו, אני אמה און לשמוע מה בסויו, אך לא אפתח שפתי להשמיעהו, לכן עתה דברתי ורוח לי, כי יראתי מאוד מפני יד הדמיון אשר חזקה עלי מעת אשר חלית ונותרתי לבדי ואשיחה רק עם לבבי, וגם לך יהיו דברי אלה חסן ישועות לחכמה ודעת כי גם אתה התיצבת על דרך חכמה ולא עוד תסור ממנה והיא תתן מעדנים לנפשיך, אמנם לוא ראיתך על גפי האשה, לוא היית בן שלוי עולם וידעתי כי נכונו לך שמחות ותענוגי בשרים או לא נתננו לבי למשוך נפשך כחבלי הדעת באכזב ימי עלומיך, כי אמרת: הנח לו להנעה, יראה ישבע מפרי עץ החיים במרם ישלח ידו לגעת כעץ הדעת, אך עתה אחרי כי פרי עץ החיים לא נתנו לך, הלא טוב לך לקחת מעץ הדעת לבל תחי כמת על אדמות —

— אני לא אבין איך נמצא נחת בהדעת כמו בהחיים אחרי אשר בנפשינו נביא אותה, ונשא עליה חרפה ומוסר אכזרי כמו נשחית נתעב עלילה? —
— יען כי נגעת רק בקצת ותוכה לא באת על כן לא תבין את זאת, אכן כאשר תבוא אל חדריה פנימה אז תשיב רוחך ותתן מעדנים לנפשך כי להנחיל אוהביה ענג יש ויש בידה, תענוגי בשרים ימצאו לאיש רק כימי הנעה, ורק לאיש אשר מלא ביתו טוב כי רק בכסף וטחיר ימצאם דורשם, וכאשר תמלא נפשו מהם יהיו לו לזרא, ולא לעתים רחוקות יבואו לרגלם צרה, חולי ומרה, אך לא כן תענוגות הרוח, אותם נמצא בלי כל שחר וטחיר והמה לא יעזבונו גם עד זקנה ושיבה, וגם החרפה אשר אמרת כי נשא עליהם כאפס נחשבת: חרפת המחרפים אל חיקם תשוב ולא תגע עדינו רק תגדיל את ערך הדעת בעינינו, האמינה לי כי מעודי לא מצאתי ענג ונחת בדברי החושים והחכמים כמו מעת אשר אשא ואסבול עמל בגללם, הן כבר זה יותר מעשר שנים אדע ואבין בכתבי הקדש כי במלאת לי עשר שנים כבר היו ערוכים ושמורים בלבי כל דברי נביאי אל, ואז התפאר בי אבי ובי התברכו רבים כי רבה חכמתי, אך עד הנה היתה דעתי כדבר חפץ בעיני, כאבן יקר אשר בו יתפאר נושא ולא ימצא בו נחת, לא יחס את בשרו בקרה ולא יהי למלא בטנו עת ירעב, אך עתה אחרי אשר נלחום נלחמתי בגללם, אחרי הוספתי קנות אותם שנית בדמי לבבי, עתה המה לי כעצם מעצמי, כרוחי ונפשי, וכל יקר כל חפץ במ יחזו עיני, עמם אשיחה והמה ינחמוני ויתנו לי יששון ישע, אך בכל אלה לא דברתי על לבך לעזוב מנעמי התכל מפני תענוגות הרוח לוא ראיתך יושב על גפי האשר וטוב התבל בידך, אך

כאשר יחסרו לך כל אלה אדבר על לבך לבחר בהם. מפרי עץ החיים תרע עין איש לתת חלק לרעהו. אך מפרי עץ הדעת יחלק כל איש-דעת חלק כחלק את רעיו. שמענה ואתה דע לך, כי ידעתי כי יבוא יום ותפקחנה עיניך לראות כי ישר משפטי. . . אמנם מחשבות לבי נשאוני רגע הלאה הלאה מן התכל ומקרוי, ועתה אשוב לספר לך את אשר קרני: אני ישבתי והגיתי בספר ישעיה וכל יקר ראתה עיני בו ואשכח את המשגיה ואת זעם אפוי, כאיש אשר עדת כלבים הקיפוהו וימלט מהם אל נוה שאנן. כה ישבתי זמן כביר ועשתנותי למו מרגע לרגע וככל החזיון אשר אמרתי לך זה עתה חזה רוחי ופתאום נבהלתי כשמעי קול עברה מאחרי: מה זה בידך? — הבטתי מאחרי ואראה את דוב המשגיה עומד אחרי ומביט בהספר אשר לפני. עשתנותי המכו כרגע ויפלו ממרומי שחקים אל תהום רבה, למראה פניו נבוכתי והעתיקו ממני מלים רגעים אחרים.

— מה זה בידך? — הרעים שנית בקולו — האם איש כערכך אני כי אשאל ולא תענני? —

— הלא תראה כי כתבי הקדש בידי —

— כתבי הקודש? ! — קרא בקול שחוק מרגיז לב — כתבי הקדש? ! האלה קדש המה? הוי רשע עריץ, איך תעז מצח לקרוא ספרך הטמאים בשם כתבי קדש? שערוריה כזאת לא נשמעה בכל הארץ, ספרי גוים ומינים יובאו אל בית ה' וקדוש יאמר להם! הבעבור זאת יתנו לך לחם חסד למען תטמא את הקדש בספרך הטמאים ובפך המגאל והטמא? לא! הוי לא תהיה מעתה כדבר הרע הזה! אני אני אכער את הטומאה מהבית! — וכדברו אחו בהספר ויקרעהו ויתן את הקרעים לנער מן הנערים ויתן צו כי ישליכם אל בתי המהראות. הנער לקח את הקרעים בשמחה ולמען הכעיסני ולמצוא חן בעיני המשגיה קרא בקול "אשר קדשנו במצותיו וצונו על ביעור טומאה" עשתנותי נבוכו בראותי את המעשה הנורא הזה, דמי עורקי נהפכו לגלי אש ויהמו ויתנעשו כמו חפצו לפרוץ שער ולצאת, מנוחת לבי אשר תשמרני בכל עת מעשות דבר אשר לא-כן עזבתני ולוא היה בידי כלי משחית ידעתי נאמנה כי הבאתיו אל לבו, אך באין כלי יוצר היתה לשוני כחרב חדה כי לא משלתי ברוחי ואקרא בעוז אפי: כה יטבילך שר השחת כצ. . . רותחת כבוא יום הפקודה יחד את רעיך המלעיגים לדברי החכמים ומלעיבים בנביאי אל! — המלה עודנה בפי והוא התנשא כזאב ערבות ויתנפל עלי וחזיק בשערות ראשי בכל מאמצי כח ויפררני. הרימותי קול צעקה ואקרא לעזרה ואין פונה אלי ובראותי כי אין עוזר הרימותי רגלי ואך אותו מכה אחת תחת כטנו ולא שנית לוי כי הוא נפל ארצה וכאשר הרפה ממני מהרתי לברוח ואתמלט בעור שיני. עתה אראה משגתי כי מעשה אשר לא יעשה עשיתי, אך הקצף עזר את עיני ויכיני בשגעון —

— האתה תנחם על מעשיך? ! — קראתי בשטטון — היחרף לבבך כי פקרת אפך על הכליעל אשר נאץ קדש בזעם אפוי? הלא המצוה על כל איש ישר להכות חרם זד ארור כמוהו, הלא רק לשמע און תסמר שערת בשרי ולוא

היה למולי הרגתיו בלי חמל, ואתה אשר עיניך ראו המעשה הרע הזה תנחם על כי הגדת להפושע פשעו? אל תנחם כי בצדק וביושר עשית מעשיך כי קמת להציל כבוד קדשי בני ישראל מידי חרף דברוי-אלהים!

— גם אני כמוך חשבתי בקצפי, אך ידידיה אשר אל ביתו חשתי מפלט בברחי מן הישיבה אחרת השמיעני, כי בראותו את שערותי הפרועות בלי סדרים ואת פני אשר היו כפני מת מקצף ומורא שאלני מה קרה אותי ואני לא כחדתי דבר מכל הדברים אשר ספרתי לך ואמרתי בלבי: הוא רק הוא יודני על פעלי הטוב, כי רק הוא יקדש דברי הנביאים בלבם, אך כרגע ראיתי כי שגית, כי בשמעו את דברי הניע עלי בראשו ויאמר: עד הנה נחשבת כאיש תבונות בעיני, אשר ככיר כח לבו להשכיח המון רגשותיו, אך עתה הִרְאִיתִי לדעת כי עודך נעה, הסכלת עשו במאוד מאוד! —

— האתה תרשיעני? — קראתי בעצבת — האתה תאמר כי לא טוב עשיתי, על כי התעכרתי על ריב לאלהים? —

— אל תהי גם אתה כהמתקדשים האלה הקוראים לריב ריב להם ויאמרו ריב לאלהים הוא, את ריבך רבת ולא בחכמה, כי שמעת בקול הקצף אשר הסיתך לתגר מלחמה —

— אמנם הלא הוא חלל את הקדש, ומי הוא אשר לב טהור לו ולא

יתקצף ויתגעש בראותו את הקדש כי נחל בידי רשע אכזרי?!

— הוא לא חלל את הקדש — ענה ידידיה בנחת — כי בעיניו ספר

כתוב כשפה זרה כדבר חול או כדבר טמא, ולמה יתחכם יותר מן רבי מרסון

אשר אמר "אקפח את בני שאם יבואו לידי שאני אשרוף אותם"? ואם כן לא

בצדיה חלל את הקדש רק בשגגה ומחסרון דעת ולא ישא עון —

— אבל בעיני הוא קדוש ואיכה יכולתי התאפק בראותי את הקדש

מִקְלָל? —

— גם זאת לך טאת המתקדשים אשר יקדישו את המגלות והגליונים

מכלי שים לב אל הכתוב עליהם, כי יפול ספר ארצה ירימוהו וינשקוהו מנשיקות

סיהם בעת אשר ידרכו ברנל גאווה על החוקים והמשפטים הכתובים בו, וגם

אתה בדרכיהם בחרת, קצפת קצף וקמת להציל כבוד הספר בעת אשר חללת

אותו כי לא שמעת אל הדברים אשר יורך, הן מעל הספר הזה קראת דברי

החוזה אשר יגיד לדור עקש ופתלתל פשעו כי ישחית דרכו וירחב הנער

בזקן ואת הדברים האלה השלכת אחרי גוך ולא נשאת פנים להשיבה החופפת

על ראש המשגיה ותחרפתו ותקללתו ועוד תתברך בלבך כי ישרים מעשיך!

על חכמים כמוך אקרא כדברי החוזה: הוי! חכמים בעיניהם! רק בעיניך חכם

אתה כי תכבד את אשר תראה בעיניך ולא אשר בלבבך, אתה תצטרך באמרך:

הוא חלל קדש, ואני אומר לך כי הוא לא חלל קדש, כי אזלת יד בן איש לחלל

את הקדש כאשר קצרה ידו לעשות דבר קדוש, הדבר אשר בידי כן אדם

נעשה לא קדוש הוא, כי איך יצא קדש מחול? ואת אשר לא ימצא איש

אזן לו לכרוא אותו לא יוכל גם להכחיד, זאת מודעת לכל חכם לב, ואם כן

אזלת יד איש מחלל את הקדש. הכתב והמגלה לא קדושים המה. כי על המגלה הזאת בדיו הזה היה לאל יד הכותב לכתוב דברי חול, רק הדברים והרוח הדובר בם קדושים, כי לא בידו אדם כוננו, וחמה לא יחללו ולא יטמאו, כי הקדש הנעלה לא יטמא. גם מפי טמא ששמים כי יצאו דברי אלהים חיים קדוש יאמר להם, רק הגויה תטמא כי לא קדש היא. ומדוע חרדת את כל החרדה הזאת. הלא את הדברים והרוח לא קרע ולא חלל? המה בלכבינו ולעולם יחיו וקצרה יד איש מגעת בם. הן לא להספרים נריב ונלחם רק להרוח והוא לא ביד יקח, לכן לא בזלע רמה נלחם לו רק באמרי רצון, בדעת ומנוחה. — השמעת את דברי האדם הנדול הזה? אך לו עצה ותושיה! אני שמעתי ואבין כי שגיתי ואתן תודה כי הסכלתי עשו ואחפוץ לשוב ביום המחרת לבקש את פני המשיגה כי יסלח לי, אך הוא גדר דרכי ולא אוכל עוד לשוב שמה. ובפעם הזאת עשה דבר בליעל מאין כמוהו, כי שם לי עלילות ברשע ויטסול עלי עון אשר לא חטאתי ולא עלה על לבי למען יצדק במשפטו אשר עשה. שמע את עשה לי המתקדש הזה והשתומם; אחרי אשר שב מקצפו ראה והבין כי לא טוב עשה כגורשו אותי מהישיבה, כי המורה וראשי העדה ימצאו בי חספן כאשר ידעת וגם יראו מפני פן אנלה את און האדון מיללער מכל הנעשה שמה. ועל כן ירא לנפשו פן ידברו אתו משפטים וימלך עליו לבו להבאיש ריחי למען יצדק במשפטו. ויחפא עלי חטאת מרי ותרפים ויגיד לראשי העדה כי ספר מלא מפה לפה צלמי אלילים מצא בידי ושנים מהנערים העידו בי לפניו כי ראו אותי יום יום יוצא ובא ברחוב הגוים וגם דברתי בחוץ את האשה. . . הנודעת לנצורת לבי. וגם כסף רב ראו בידי אשר כלי תפונה ננוכ הוא אתי, ובראותו כזאת וכשמעו כאלה הוכיח דרכי על פני ואך כאשר קמתי בסניו ואחרסוהו ואקללחו רק אז הניף ידו עלי ויכני לחי — כה ספר באזני ראשי העדה ובאזני הנאמסים, והנערים אשר כרפם כן שוטני נפשי המה, וגם למען למצוא הן בעניו. נתנו לדבריו צדק וכל השומעים האמינו בדבריו ויאמרו להביא את מלתחתך אשר עזבתי שם בהחפזי לנוס וימצאו בה את שקלי הזהב בכים אשר הסירותי מעל צואריך בעת אשר חלית, ואלה השקלים היו לעדים נאמנים כי שלחתי כנגבה ידי. או כי תקעתי לזרים כפי ואקח מהם משאת כסף למען אמיר דתי, ובכן נכתם עוני לפני כל העם ומי יצדיקני? כשמעי כזאת נסל עלי לבי מאוד ואמר בקצפי: ארוץ ואשים לאל כל דברי המלשין הזה, ואוציא את הכסף מידם, כי על כספך אשר נסל בידם דוה לבי הרבה יתר מעל כבודי אשר חללו, אך ירידה עצרני מבוא עוד אל הישיבה באמרו: מרה תחיה אחריתך אם תאמר להלחם את רודפיך כי אתה אחד והמה הרבים, את כבודך והכסף לא תציל רק תכרה שוחה לנפשיך — אני ראיתי כי צדק בדבריו ולא ידעתי לשית עצות בנפשי אך לחוציא את הכסף ועל כן עזבתי אותו בידם עד אשר תשוב לאיתנך. — קצף נורא התלקח בלבי בשמעי דבריו והוא הקימני על רגלי ואקרא: ארוצה ואוציא את כספי מידיהם כרגע —

— שוב למנוחתך הן חולה אתה ולא תוכל לעזוב את ערשך וכאשר

תשוב לאיתנדך או יהיה לאל ירך להוציא את כספך. אני לא חנודתי עד הנה לאיש כי כספך הוא, אף כי דברתי את המורה פעמים ואתמול שמעתי מסיו כי בעוד ימים ששה יחל לבוא אל הישיבה, לכן חכה עד היום ההוא כי רק אליו תגיש עצמותיך והוא ישיעך —

אמנם מדוע לא עשית אתה כדבר הזה? למה לא שלחת להגיד להם כי הכסף לי הוא והעברת רעה מבשרך ואני לא אבדתי את כספי? —

— כי ידעתי כי לא יאמינו לדברי כי יאמרו ערום אערום למען הצטרק, זאת שנית כי יראתי סן ימסלו גם עליך חטאת ויאמרו כי כים אחר לשנינו ומי יצדיקך? לא כן כאשר תשוב אתה שמה ותגיד להם מיד מי לקחת את הכסף, ואם לא יאמינו לך הלא יש לאל ירך לכתוב מכתב אל האיש אשר מידו לך הכסף ואם גם הוא יתן עידיו כי אמת כסף יצא כנגה צדקך. וישוב כספך לידך וגם כבודך לא יחלל —

— אם כן עלה כספי בחזו! — קראתי כמתעתע.

— ולמה תאמר כן? —

— כי חכסף בידי זה שנים רבות והאיש אשר מידו הוא לי כבר מת

ואיך אוציא צדקתי אור? —

— צר לי מאוד כי באין עד נאמן לא יאמינו בדבריך ועצתי אמונה לכל

תשמיע באוני איש כי לך הכסף סן תרע לך —

— אבל אני אציל את כספי ביד רמה! — קראתי בקול ואתבונן בפני

גדעון רנעים אחרים, כי מחשבות עלו על לבי סתאים: מי יודע אם לא דבר שקר יצוק בו כי הוא לקח את כספי ויסבבני בכחש. . . אך כרגע נחמתי על המחשבה הרעה הזאת ויכני לכבי מאוד, כי פניו הסיקו תם ויושר תמיד ומח גם עתה. כי עקבות חזיונותיו אשר דרכם בקדש עוד נראו על חזות פניו, ואחי כעיני כמחלל קדש, ובריגע הזה חספתי להגיד לו כל אשר בלבבי ולבקש סליחה מפניו על מזמות לבי, אך שכתי מסחשכתי זאת, כי הישיבותי אל לבי: לא טוב להעלות על שפת לשון כל אשר יעלה על הלכ, ומה יועיל לו אם ידע את מזמותי הרעות? הלא רק ארע לנפשי חנם כי בשמעו כזאת יתרחק מעלי ולא יוסיף אהבתי. הוא הביט בי כמשחאה על אטף רוחי וישאל: ואיכה תציל את כספך? —

— אני אניש עצמותי לפני המורה והזקן והמה יעמדו לימיני —

— ואם גם המה ישאלוך אותות כי חכסף לך הוא? —

— הלא סן השקלים האלה הריטותי תרומה להמורה ולא שאלני או בקחתו

אותם מירי: איסו לקחתים, ומדוע ישאלני עתה? והזקן יאמין לדברי, בו אבטח ולא אסחד —

— לוא חי כדבריך אך עצתי אמונה לך לכל תניד להזקן עד מה, כי

אירא מאוד סן תהיה לך החסות בצל הזקן לכלמה. מי זה יתקע לידך כי הזקן יאמין בכל דבריך ולא יבקש השבונות רבים: מאין לנער עני האוכל לחם חסד כסף רב? ומדוע התעצבת אל לבך כאשר חסר לך לחם יום אחר אחרי אשר

כסף רב בידך? הלא גם הוא אדם ולא אל ויראה רק לעינים ואיך תשים
מכסחך בו? —

— אולי צדקת ממני — עניתיו — יקח אשל את הכסף ואת נחליו ואני
לא אשים עוד אליו לבי, הן גם בהיותו אתי לא מצאתי בו חשן ולמה אדאג
עתה על כי לקח ממני? אני אשמע בקולך ואישכח את הכסף ולא אוכרנו עוד —
— עתה אשמעך עיד דבר חדש אישר עמרי, דע כי בקרב ימים אעזוב
את העיר —

— אתה תעזוב את העיר? — קראתי בששמן ולבי נחפך בקיבי אל
השמועה — ואנה תשים פניך? ועל מי תעזוב אותי? הו! זה הוא גורלי, כל
רעי יעזובני ויהפכו לי עורף, הן זה אהבתי נסה ונגלה מני בעת אשר החלתי
להבין חין ערכו ואך כך מצאתי נחומים, ועתה תשליכני גם אתה אחרי גוך
בעסק הכבא הזה ואשכון בתוך לכאים הפוערים סיהם לכלעני באין אוהב ורע
לשסוך לפניו שיחי בעת צרתי, אנא אל תעזבני הותר סה ונשב יחד כקדם —
— הן גרשתי מן הישיבה ואסתר מפני כל יודעי, כי שמי היה לחגא ולולא
תמך ידידיה בימיני גועתי ברעב, אך גם לו לחם צר ואיכה אוכל הותר עוד סה
ולגזול מחלקו הדל? לא אחי אל תסצר בי, כי לא אוכל לסלאות שאלתך —
— אם כן קחני אתך ואחרוך ארוצה אל כל אשר יהיה רוחך ללכת —
קראתי מקירות לבי, אך כרגע זכרתי את הזקן והילדה ואנחם על דברי ואמר:
הותר סה ואני אנוול כל אשמה מעליך כי אניד לראשי העדה כי לי הכסף וגם
אעיד עדים נאמנים, עתה זכרתי כי עדים נאמנים לי בעיר הזאת כי לי הכסף,
שכה אתי סה — הוספתי להתחנן אליו.

— לא אחי — ענה בנחת — אל תאיץ בי כי לא אוכל גם לא איבה
לשכת עוד בעיר הזאת, וגם אני אישיבך עתה באמרי הזקן: האדם יחשוב לרעה
והאלהים המכונן מצעדי גבר יחשיב לטובה, עמק עכור זה נהפך לי לפתח
תקוה טובה, לולא קרני המקרה הזה לא סקחתי עוד עיני על דרכי, אך המקרה
הזה הביא רב חכמה בלבי, עתה ראיתי כי תועה הייתי עד הנה בדרכי בשבתי
בטח ואל לחם חסד עיני מבלי אשר אדאוג לימים הבאים, מה לי סה ומי לי
סה? למה ישכתי סה ובלתי ימי בעטל להכל? הלנצח אשא עיני אל אנשי
חסד למצוא לחם העצבים? הלעולם אתגולל בחישיבה ולא אראה אדם ולא
אביא בין אנשים? הלמען זאת נסח יוצר־הרוח רוח דעת בקרבי למען ארביץ
את עניו הצאן האלה אשר לא ידעו בין ימינם לשמאלם? הלריק זכיתי לבכי
ואבלה ימים על שנה להביא חכמה ותבונה בלבי? — אך לא! לא לשמוע
שרקות עררי הצאן הצועקים ללחם נולדתי, לא למען לכוף כאנטון ראשי
לפני מעול וסכל כהמשניח יצאתי מרחם! אני אחוש בנפשי כי כנסים לי
ככנסי הנשר לעלות למרומי גבעות עולם, אני ראיתי באור ששש החכמה ועיני
לא כהו מראות, אות הוא כי עיני נשר לי! ואם כי שמו עבותים על אברותי
נתנו אפר על עיני, אך המה לא עצרו כח מרש את כנסי ולא השכיחו עיני
מטהרם, הנה ארוטם אנשא מעם אחת ואנתק את העבותים כפתיל נעורת, אסיד

את האפר מעל עיני כמוץ עובר ואעלה אבר: על גבעות החכמה אעלה ואעשה
לי שם ואז יהודוני גם אלה אשר ינאצו עתה את שמי כי איטיב לי ולאדם
רב. אך רב לי להלאותך בחידות, דע כי כביר מצאה נפשי חכמה ודעת, שפת
אשכנו כשפת עבר לי ודברי חכמה כדברי חכמי ישראל ערוכים ושמורים בלבי,
גם כשפת רוסי עשיתי חיל, למדתי וקראתי הרכה וכינותי בספרים ההם
כי לא זאת תורת האדם וחקות החיים לשבת כלוא כל היום ולהנות בספרים
אשר לא יועילו לנו ולא יתנו אוכל לנפשנו מבלי אחרית ותקוה לימים הבאים,
כי מה תקות כל אלה האמללים המתגוללים תחת שואה בהישיבה? מה אחריתם?
הלא אך מחסור, יגון וצרה! ירבו ימים להבל, וילידו בנים לכהלה! לכן גמתי
אומר וכן יעצני גם סורי ידידיה, אשר מידו לי כל הדעת הזאת, לעזוב את העיר
הזאת ואת הארץ הזאת ללכת אל ארץ אחרת, אל ארץ אשר בה גמלה הדעת
נצה ותשביע ספריה לאדם רב, אל ארץ אשר בה לא יבוש החכם בחכמתו,
כי אם יתהלל בהשכל וידוע, שמה אשקוד על דלתות בית מדרש החכמות
ואלמוד חכמה אשר תחיה את בעליה ותתן לו עטרת כבוד, אל ארץ אשכנו אשים
סעמי שמה אשמע בלמודים ויטב לי, והיה כאשר יטב לי אזכור אותך ואוציאך
מעסק הבכא, ועד העת ההיא קנה חכמה למען תחכם ותצלח להיות כמוני.
כאשר תקום מחליך אובילך אל ידידיה והוא יקרבך ויהיה לך לעינים כאשר
חיה לי ולדן כי יסתח לך את אוצר חכמתו וישיבעך עד בלי די, ולכן אל תעצב
על כי אעזבך כי תקוה טובה נשקפה לך. — אני שמעתי ולא הבינותי כי מעודי
לא עלה על לבי כי יש מקום מקלש לנער עזוב מבלעדו בית הישיבה, או בית
חזן וככל עת אשר שמתי עצות כנפשי לבחר ררכי שמתי נוכח פני ישיבה
אחרת או חזן אחר, אך כי יעזוב נער את ארצו לנוע אל ארץ אחרת להקשיב
לקח בבית מדרש החכמות זאת לא שמעתי מיום היותי, ומרוב תמהון לבי לא
ידעתי מה אשיב לו על דבריו ואדום, והוא הוסיף לדבר אחרי אשר שאף רוח:
לכן היה נכון בשובך לאיתנך ללכת אתי אל ידידיה במרם אפרד ממך כי רק
למען זאת נותרתי בעיר הזאת עד הנה —

— אמנם הגידה לי מאין באה אליך המחשבה הזאת פתאום, ומדוע לא
עשה גם דן כדבר הזה? הלא תידה כי גם לו לב חכם ומדוע כחר לנוע את
חזן מעיר אל עיר מלכת אל ארץ אחרת? —

— המחשבה הזאת עלתה על לבי זה ימים אחדים בקראי מעל ספר
תולדות אחר מהחכמים הגדולים אשר בארץ וראיתי כי גם ראשיתו היתה מצער
מאוד, גם הוא התגולל באשפתות, גם הוא שבע כעס וחרפה בימי עלומיו בבית
הישיבה, ואחרי אשר עזב את הארץ ויקח לקח בבית מדרש החכמה היה
לאיש גדול, ועתה יתברכו בו רבים כי הגדיל תושיה ואותו לקחתי לי לעינים
ואמר בלבי אחזיק בדרכו ויעבור עליו מה, הנה! לוא עלתה המחשבה הזאת על
לבי שנתים ימים לפני כן או החזקתי גם בך ולקחתי אתי בחזקת חיד והצלתי
את נפשו, אף כי רחקו מחשבות כאלה מלבו אשר הנה אך נבאים על שברו
ונקמה לעובר כבוד בית אביו וכל הגיוניו כיום ובלילה חיו אך לנקום נקם ולא

דאג על הבאות כי החיים כאפס נחשבו בעיניו, ועל כן עשה מעשים זרים וישפיל כבודו ללכת את חזן ולהיות משורר עוזר על ידו למען לא ישים איש לבו אליו ולא יכירוהו זעום נפשו בבואו אל עירו. כי אך שמה היו פניו מועדות יען כי תקיה נשקפה לו לתת שם נקמתו כאיש חרמו. אך את כל אלה תדע אחרי אשר תקרא את ספרו אשר כתב ואת המכתב הנורא אשר שלח אל ידידיה ואלי זה ימים אחדים ובו הזכיר גם שמך — בדכרו כסתה עצבת נוראה את פניו ויאנה.

— מכתב מדן? — קראתי — ומדוע לא הבאתו אתך? המרס תדע כי נפשי נכספה מאוד לדעת מה שלומי? אך למה זה נעצבת פתאום? —
— ה! נפשי תאכל על האיש הזה אשר לו חכמה ודעת, יושר ותם לב מאת היוצר נתנו והמקרה יטלמלהו מלמלה וידחנו מדחי אל דחי, לולא קרה אותו המקרה הנורא כי עתה הלכתי לעירו ודברתי על לבו לארח לחברה אתי וברכות הימים היה לעשרת תפארת לעמו, ועתה ה! —

— מה זה קרה איתו? — שאלתי בדאגה — השמיעני מה היה לו אולי אוכל לעוררו במשען כסף ואשלח לו את כל כספי — בדברי עבר שחוק קל על שפתי גדעין ואזכור כי לא בידי כספי ואמר: שכחתי כי לא איש עוזר הנני עיד אך בכל זאת השמיעני: מה היא הרעה הבאה עליו? — ברנע הזה נפתחה הדלת והרופא בא הביתה ואחריו באו הסוכן אשר על הבית ואשתו. הרופא ננש אלי ויבקרני ויאמר: הוי! בן חיל בעוד ימים אחדים תוכל לצאת במחול משחקים! —

— האם יום חתונת מלכה המילדת יהיה בעוד ימים אחדים, ומי הוא בחירה? — הרופא הסוכן ואשתו נתנו יחד קול שחוק כי המילדת היחה כבת מאה שנים והזקנה בכל העיר.

— מחלתו סרה מעליו — הוסיף הרופא לדבר בשומו אל אשת הסוכן פניו — לכן אל תוסיפי לתת לו סמי מרפא. ואתה שמור נפשך — אמר אלי ואל תאכל הרבה פן יבלע לך —

— טוב הדבר אדוני הרופא — עניתיו — אני אשמר נפשי, אך את אשר אחזה לי תשמור הסוכנת לעשות את משפט החולים ולא תתן על פי מאכל בן סורר ומורה — הרופא לא שחק והסוכנת לא התקצפה, אך עיני שניהם העידו כי הוא שחק בקרבו והיא התרגזה. המה יצאו אל החדר השני וגדעון אחרים ומאחרי הכותל שמעתי כי הרופא צוה כי יביאוני אל יתר החולים למען לא אתעצב אל לבי בשבתי בדרד ואל גדעון אמר: אתה מלאת את דברי בהשכל ודעת כי נסיתו במסה ותשמיענו דברים נוראים ורוחו כלכל דאגתו. אות הוא כי שב לאיתנו, אך עתה אל תוסף ראות פניו למען ינוח ויתחזק —
— האלך להגיד לו כי מחר אבוא אליו? — שאל גדעון.

— לא — ענה הרופא — כי כאשר תשוב אליו לא יתנך לצאת עד טהרה ועתה דרושה לו המנוחה — אני נותרתי לבדי ומחשבות עלו על לבי; בראשונה נעצבתי בזכרי כי גדעון יעובני, אך אחרי כן שבתי ונחמתי כי כבר

הסכנתי לחליפות ותמורות ואך רגעים אחדים מצאה התונה מסלות בלכבי, אך דברי הרופא אשר אמר "כי נסיתו במסה" עוררו בקרבי מחשבות חדשות — הוא נסה אותי במסה? — אמרתי בלבי — ולמה עשה כזאת? ומה היא המסה אשר נסה אותי? האם בדא מלבו כל הדברים אשר ספר באזני? — עלתה פתאום מחשבה על לבי — אך לא! דבריו יצאו מקירות לכו ופניו העידו על תונת נפשו, לא אבינה עד מה... עתה דלתי ואין בידי אף גרה אחת... אך מה הועיל לו הכסף בהיותו צרור בהכיס? מה הועיל לי? הלא הוא פתח לפני דלתי בית הישיבה, ומי יודע אם לא יביאני המקרה עוד הפעם להרחיק נדוד? הלא גם אני כסמל הקנאה הנני בעיני בני הישיבה, ואם בגדעון נחתה יד המשגיח אף כי בי אשר אין חפץ בי לאיש! "אם בארזים נפלה שלחכת מה יעשו אזובי הקיר, מה נעים חמשל הזה! הלא כאזוב מול ארז כן הנני נגדו אך מה אעשה? הנעשה אין להשיב. אמנם מדוע אין להשיב? אניש ריבי להמורה והוא יעמוד לימיני. אך אם ישאלני: מאין בא לירי? וכאשר אשאל את נפשי: מאין בא לירי? הן בעון בא לירי ובחטא אכד ממני, אני עריתי ואיש צדיק וטהר לב נישא עוני. אולם מדוע ישא הוא את עוני? עלי לגל אשמה מעליו. אמנם מה אועיל לו? הן נכתם עונו ואם ירשיעני פי ארשע גם אנכי בעיניהם ואותו לא יצדיקו. ומה ממנו יחלוך אם יצדיקוהו או ירשיעוהו? הלא הוא ירחיק נדוד לנצח, ואם המקרה לא גלה על עוני מדוע אגלה אני? הן לא ננב אני ולמה אחיה בעיני כל כננב? הן את כספי אשר ננב ממני בעל השם ננבתי ממנו ולא ננב אני... המחשבות האלה חשכ לבי ואזכור את הלילה ההוא כבית המלון: את האשה וילדיה, את החסידים ומהלומותיהם ודבריהם ופתאום זכרתי גם את השם מאיר זרחי אשר שמעתי מפי החסיד אשר ספר רוב גדולת רבו. האם מאיר זרחי אשר בביתו אמצא ארוחת יום הוא האיש אשר בו נדברו החסידים? הוי מדוע לא זכרתי זאת עד הנה? מי יתן בקר יום המחרת ואגיד זאת לנדעון! — הסיכון שם קץ למחשבותי כי בא אלי ויאמר: לך אחרי ואביאך אל הדר יתר החולים —

— טוב לי להוטר פה גלמוד —

— הרופא צוה כי אביאך שמה, קום ולך אחרי — אף כי שמעתי דברי הרופא כי רק למען לא אתעצב אל לבי כשכתי בדר צוה זאת ולוא ידע כי אבחר לשבת בדר כי אז מלא חפצי, ככל זאת לא מריתי את פיו כי ראיתי כי שלח יד להוביל אותי בחזקה. קמתי ממשכבי, ללכת אחריו ופתאום בא יגון נורא בלכבי מבלי אשר ידעתי: מי ילדו? עצבת נוראה מאוד לחצה ללכבי בחזקת חיד ואהי כאיש נדרם — אין זאת כי אם נכוננו בידי ימי חושך, לבי יראה מראשית אחרית כי רעה תבוא עלי — אמרתי בלבי, ובפעם הזאת לא לחנם שקד לבי לבשר לי את הרעה, לא לחנם פחדתי פחד, כי אמנם רעה אחת באה, רעה נוראה מכל הרעות אשר ראיתי עד הנה, כי עת רעה תה! היתה העת החיא, עת שלט האדם באדם לרע לו.....

